

GROENMAN-TAALPRIJS VOOR IVO DE WIJS

Op 3 november jl. zagen de ruim 1400 bezoekers van het Onze Taal-congres in de Rotterdamse Doelen hoe Ivo de Wijs de Groenman-taalprijs ontving. De prijs wordt elke twee jaar door de Stichting Let Op Uw Taal (LOUT) uitgereikt aan een radio- of tv-persoonlijkheid die zich heeft onderscheiden door goed, creatief taalgebruik. Eerder werden Paul Witteman, Martine Tanghe, Frits Spits en Kees van Kooten bekroond. De prijs bestond deze keer uit een fotografisch kunstwerk van Leo Divendal, geïnspireerd op een door De Wijs gekozen regel uit de *Mei* van Herman Gorter: "Lachend tegen de stilte als een klok". Hieronder het juryrapport en enkele citaten uit het dankwoord van De Wijs.

We moesten maar beginnen bij 't begin
Als we eenmaal zijn begonnen komen we d'r echt wel in
En achteraan beginnen heeft uiteindelijk geen zin
Dus we moesten maar beginnen bij 't begin

Dit krachtige couplet is ontleend aan het werk van de taalvirtuoos die de jury van de Groenman-taalprijs vandaag wil lauweren. Opvallend aan dit vers is niet alleen zijn ritmiek en zijn muzikale bevalligheid die je er vanzelf toe aanzetten om het ook werkelijk te gaan zingen, even opvallend is de verwondering die uit dit strofje opklatert, want – inderdaad – "achteraan beginnen heeft uiteindelijk geen zin". En natuurlijk is u ook het woor-

Ivo de Wijs spreekt zijn dankwoord uit.

Foto: Bart Versteeg

denspel met *beginnen*, *begin*, *begonnen* niet ontgaan.

Misschien hebben stilistisch gevoelige zielen onder u dit schrijfsel al herkend. Ze weten dat het speelse woordkunstenaarschap in Nederland schaars is en dat het ironisch vrijblijvende maar muzikaal beklievende vers wel van Ivo de Wijs moet zijn. En – u hebt het al begrepen – de jury heeft in het alom aanwezige taalgeweld in medialand gekozen voor een oase van ongedwongen taalgebruik.

Sinds jaar en dag timmert Ivo de Wijs aan de weg. Als geen ander heeft hij de taal kleur gegeven met de vele gedichten, dialogen, conferences en liedjes die hij met zijn eigen cabaretgroep op de planken en als presentator voor de microfoon heeft gebracht. Als tekstschrijver voor andere artiesten en de media is hij ongeëvenaard. Meer dan duizend liedteksten heeft hij geschreven voor onder anderen Youp van 't Hek, Paul de Leeuw, Doris Baaten en Kabaret Lurelei. Zijn bekendheid dankt hij zeker ook aan de serie succesvolle musicals die hij samen met componist Joop Stokkermans voor Jasperina de Jong heeft gemaakt. Wie kent niet *De gekkin van de gracht*, *Victoria*, *Lang leve de opera of Fien*?

Het is erg hard gegaan na zijn successen met het studentencabaret in Amsterdam en zijn bekroningen in België op het humorfestival van Heist. In 1980 stapte De Wijs echt het medialand binnen. In dat jaar werd hij medewerker van de VARA-radio. Eerst presenteerde hij het consumentenprogramma *De vooruitgang* en vervolgens *Wekkerradio*. Maar het bekendst is hij als presentator en tekstschrijver van *Vroege vogels*. Bijna twintig jaar groene radio heeft hij erop zitten, en Nederland kan er maar niet genoeg van krijgen. Alle registers bespeelt hij in dat programma. Hij is die aardige man met die leuke teksten; hij is die milieubewuste maatschappijcriticus; hij is de huisdichter van *Vroege vogels* die de luisteraar steeds weer doet:

Ontwaken na een nacht vol dromen
En staren naar het wolkendek
Totdat de vroege vogels komen
Met een antenne in hun bek

Zondagmorgenverzen, maar niet van een zondagsdichter. De Wijs is een dichter met metier, geen leuke verzenbreier, maar een vakman die de techniek van het verzen maken grondig beheerst. In de rubriek 'Het rijmschap', die hij in de jaren tachtig samen met H.H. Polzer (Drs. P) verzorgde voor het tijdschrift *Onze Taal*, schreef hij in de programmaverklaring: "Wie een vormvast gedicht wil vervaardigen, zal zich enige techniek eigen moeten maken. Die techniek wordt in Nederland vaak weggewuifd. Ik betreur dat (...). Gevoel voor precisie hoeft de eh ... schoonheidsbeleving niet in de weg te staan."

Dit typeert De Wijs volledig: de zorgzame aandacht voor het vers, de aarzeling om grote woorden als *schoonheidsbeleving* uit de pen te laten vloeien, en de

ironische afstand, terwijl het toch altijd duidelijk is waar hij staat. Het engagement ligt er nooit dik bovenop. Hij gaat al meer dan een kwarteeuw gestadig en creatief zijn gang. Zijn poëzie is nooit gewoon, maar wel vanzelfsprekend, intrigerend, geestig en soms heel gevoelig. Hij rukt het bekende uit zijn verband, en zo ontstaat een vervreemdende tekst. De bekende oploskoffieslogan "een moment voor jezelf" wordt naar het taboeonderwerp zelfbevrediging verschoven, wat bij het publiek een beschaafd gemonkel veroorzaakt. De Wijs is nooit drammerig, en zijn humor is eerder voor de subtiele dan voor de dijenkletsers. Zo is ook zijn vers: je moet voortdurend bedacht zijn op subtiele dubbelzinnigheden, oor hebben voor het gevatte rijm, gevoel hebben voor de zachte melancholie.

Soms krijg je dat alles in één vers, zoals in het pijnlijke 'De snelwegkat' (of is het 'de snel-wég-kat?'):

Dat is de snelwegkat, de snelwegkat

Dat is het dier waarvan het bloed over de snelweg spat

Deze regels behoeven weinig toelichting. Een wereld van tragiek gevat in een woordspeling. Met een minimum aan middelen een maximum aan effect. In een mediawereld die tettert en toetert, is dit beschaafde geluid meer dan een bekroning waard. ●

Jury Groenman-taalprijs:

F. Abrahams, redacteur *NRC Handelsblad*

prof. dr. L. Beheydt, hoogleraar Louvain-la-Neuve

dr. H. Heestermans, redacteur WNT, voorzitter LOUT

drs. P. Smulders, directeur Genootschap Onze Taal

UIT HET DANKWOORD VAN IVO DE WIJS

"Met veel plezier heb ik geluisterd naar het juryrapport. Door-gaans interesseert het niemand in Nederland wie een bepaalde tekst gemaakt heeft, en daarom ben ik blij dat de jury op zoek is gegaan naar mij, de man achter de woorden. Ik ben blij met de aandacht voor de ambachtelijke precisie, voor m'n ironie, en vooral voor – het werd door de jury van de Groenman-taalprijs-van-de-Stichting-LOUT-die-op-mysterieuze-wijze-verbonden-is-met-het-Genootschap-Onze-Taal-van-dat-blad-je-weet-wel voor het eerst openlijk geconstateerd – mijn gevoeligheid. (...)

Als je aan een tekst zorg kunt besteden, dien je die zorg ook te geven. (...) Als je aan een tekst om welke reden dan ook géén zorg kunt besteden, vind ik het ook best. Bijna alle taalgebruikers stapelen de ene fout op de andere, en ik vind het helemaal niet erg. De gesproken taal wémelt van de versprekingen, de onafgemaakte zinnen, de clichés, de malapropismen ('verdedigen met man en muis'; 'Hij stak met kop en schotels boven de rest uit'). Wat maakt het uit? Het werkt! Met al die rafelige mededelingen weten wij elkaar te bereiken, en ik doe er vlijtig aan mee. Ik maak ook met opzet fouten. In mijn musical *Nijntje* houdt het Dick Bruna-konijn aan het eind van de voorstelling een toespraak tot de andere konijnen. Het is haar verjaardag, ze is erg opgewonden, ze gaat op een stoel staan en ze zegt heel blij: 'O vader, moeder, opa, oma, wat houden wij veel toch veel van ons.' Dat is fout, maar het is ter-zelfder tijd onmisbaar. Scherpslijpers verwijs ik hier graag naar het boek *Literaire kunst* van Lodewick; in dat boek heten alle taalfouten 'stijlfiguren'."